

Konwencja krajobrazowa Rady Europy

**EDUKACJA KRAJOBRAZOWA
DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH**

Broszura pedagogiczna

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Konwencja Krajobrazowa Rady Europy

**EDUKACJA KRAJOBRAZOWA DLA
SZKÓŁ PODSTAWOWYCH**

Broszura pedagogiczna

Konwencja Krajobrazowa Rady Europy

Wydanie francuskie:
*Activités d'éducation au paysage pour
l'école primaire – Livret pédagogique*
ISBN 978-92-871-8665-2

*Za opinie wyrażone w niniejszym
opracowaniu odpowiadają autorzy
i niekoniecznie odzwierciedlają one
oficjalną politykę Rady Europy.*

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Dyrektoriatu Komunikacji
(F-67075 Strasbourg Cedex
or publishing@coe.int).

Okładka i projekt: Departament
Produkcji Dokumentów i Publikacji
(SPDP), Rada Europy

Rysunki zajęć 1-16, 18-24:
Rosalina Pena Vila

Rysunek zajęć 17: G. Fernández Tatjer

Zdjęcia zajęć: Maria del Tura Bovet
Pla; Jordi Ribas Vilàs; Rosalina Pena
Vila; Marta Travé Sánchez

Zdjęcie okładkowe:
Gian Paolo Bardazza, *Helianthus*
Wydawnictwo Rady Europy
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-8836-6

© Rada Europy, 2021

Wydrukowano w Radzie Europy

Konwencja Krajobrazowa Rady Europy

Zbiór dotyczący europejskiego planowania
przestrzennego i krajobrazu, 2021, Nr 121

Redaktor naczelny: Maguelonne Déjeant-Pons

We współpracy z Susan Moller i Evą Nagy

www.coe.int/en/web/landscape

Spis treści

Przedmowa	5
Wprowadzenie	9
I. Działania związane z postrzeganiem krajobrazu	11
Działanie 1 – Widzenie krajobrazu	12
Działanie 2 – Słuchanie krajobrazu	14
Działanie 3 – Dotykanie krajobrazu	16
Działanie 4 – Wąchanie krajobrazu	18
Działanie 5 – Smakowanie krajobrazu	20
Działanie 6 – Czucie krajobrazu	22
II. Działania związane z identyfikacją krajobrazu.	25
Działanie 7 – Co to jest?	26
Działanie 8 – Czy to jest to, czym się wydaje być?	28
Działanie 9 – Inne, ale podobne	30
Działanie 10 – Jeszcze trudniejsze	32
Działanie 11 – Blisko, czy daleko	34
III. Działania związane z analizą krajobrazu	37
Działanie 12 – Wegetacja roślin	38
Działanie 13 – Ślady zwierząt	40
Działanie 14 – Ślad człowieka	42
Działanie 15 – Co tu się dzieje?	44
Działanie 16 – Co powstaje najpierw?	46
Działanie 17 – Magia krajobrazu	48
IV. Działania związane z refleksją nad krajobrazem	51
Działanie 18 – Zaplanuj teren!	52
Działanie 19 – Jak myślisz, co się stanie, gdy...?	54
Działanie 20 – Ty decydujesz	56
V. Działalność sprawozdawcza dotycząca krajobrazu	59
Działanie 21 – Ścieżka krajobrazowa	60
Działanie 22 – Nasz krajobraz	62
Działanie 23 – Mój album krajobrazu	64
Działanie 24 – Taki jest mój krajobraz	66
Wniosek	69

Przedmowa

Człowiek bez krajobrazu jest niczym

José Ortega y Gasset

Konwencja Krajobrazowa Rady Europy (ETS No. 176) ma zastosowanie do całego terytorium Państw-Stron i obejmuje obszary przyrodnicze, wiejskie, miejskie i podmiejskie. Obejmuje ona obszary lądowe oraz wody śródlądowe i morskie, dotyczy krajobrazów, które mogą być traktowane, jako wyjątkowe, jak również obszarów krajobrazu polspolitego i zdegradowanego.

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz: „prawnego uznania krajobrazu, jako istotnego komponentu otoczenia ludzi, jako wyrażenia dzielonej przez nich różnorodności kulturowej i przyrodniczej oraz podstawy ich tożsamości”.

Konwencja stwierdza, że krajobraz odgrywa ważną rolę w interesie publicznym w dziedzinie kultury, ekologii, środowiska i społeczeństwa oraz stanowi zasób korzystny dla działalności gospodarczej, którego odpowiednia ochrona, zarządzanie i planowanie może przyczynić się do kształtowania lokalnych kultur i tworzenia miejsc pracy. Podkreśla, że krajobraz jest ważną częścią jakości życia ludzi na całym świecie oraz kluczowym elementem dobrobytu jednostki i społeczeństwa. Jego „ochrona, zarządzanie nim i planowanie pociągają za sobą prawa i obowiązki dla każdego”.

Dla potrzeb niniejszej Konwencji:

- ▶ „krajobraz” oznacza obszar, postrzegany przez ludzi, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników przyrodniczych i/lub ludzkich;;
- ▶ „polityka w zakresie krajobrazu” oznacza wyrażenie przez właściwe organy publiczne ogólnych zasad, strategii i wytycznych, które pozwalają podejmować specjalne środki ukierunkowane na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazów;
- ▶ „cel jakości krajobrazu” oznacza, w przypadku określonego krajobrazu, sformułowanie przez właściwe organy publiczne aspiracji społeczeństwa w odniesieniu do cech otaczającego je krajobrazu;
- ▶ „ochrona krajobrazu” oznacza działania na rzecz zachowania i utrzymywania ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu uzasadnione wartością dziedzictwa wynikającą z jego naturalnej konfiguracji i / lub działalności człowieka;
- ▶ „gospodarowanie krajobrazem” oznacza działanie, z perspektywy trwałego i zrównoważonego rozwoju, w celu zapewnienia regularnego podtrzymania krajobrazu w taki sposób, by kierować jego zmianami wynikającymi z procesów społecznych, gospodarczych i środowiskowych i harmonizować je;

- ▶ „planowanie krajobrazu” oznacza skuteczne działanie perspektywiczne mające na celu poprawę, odtworzenie lub utworzenie krajobrazów.

Konwencja stanowi, że każda ze Stron podejmie działania na rzecz podnoszenia świadomości społeczeństwa obywatelskiego, organizacji prywatnych i organów publicznych w zakresie wartości krajobrazów, ich roli i wprowadzanych w nich zmian.

Każda ze Stron podejmie działania na rzecz promowania:

- ▶ szkolenia specjalistów w zakresie oceny krajobrazu i operacji dotyczących krajobrazu;
- ▶ multidyscyplinarnych programów szkolenia dotyczących polityki krajobrazowej, ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu przeznaczonych dla specjalistów w sektorze prywatnym i publicznym i dla stowarzyszeń związanych z krajobrazem; oraz
- ▶ nauki w szkołach i na uniwersytetach, która, w ramach odnośnych dziedzin i przedmiotów, będzie obejmowała wartości związane z krajobrazami i zagadnieniami ich ochrony, gospodarowania nimi i planowania ich.

Zalecenie CM/Rec(2015)7 Komitetu Ministrów Rady Europy do państw członkowskich w sprawie materiałów dydaktycznych przeznaczonych do edukacji krajobrazowej dla szkół podstawowych zostało opracowane na podstawie prac Grupy Roboczej Rady Europy do spraw Krajobrazu i Edukacji, przedstawionych na konferencji Rady Europy w sprawie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (Strasburg, 18-20 marca 2015 r.), a następnie na posiedzeniu Komitetu Sterującego do spraw Kultury, Dziedzictwa i Krajobrazu Rady Europy (Strasburg, 1-3 czerwca 2015 r.). Grupa Robocza składa się z przedstawicieli krajowych odpowiedzialnych za wdrożenie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej oraz reprezentanta Komitetu Sterującego do spraw Polityki i Praktyki Edukacyjnej Rady Europy. Dokumenty robocze zostały przygotowane przez ekspertów Rady Europy: Panią Marię del Tura Bovet Pla, Pana Jordi Ribas Vilàs oraz Panią Rosalinę Pena Vila, profesorów i naukowców z Wydziału Geografii i Historii, Uniwersytetu w Barcelonie (Hiszpania) CDCPP (2015) Add 15, we współpracy z Panią Annalisą Calcagno Maniglio, profesorem architektury krajobrazu Uniwersytetu w Genui (Włochy).

Wsparcie dla tych prac zapewniło Ministerstwo Środowiska, Rolnictwa i Zrównoważonego Rozwoju Andory, Ministerstwo Środowiska Finlandii, Ministerstwo Zrównoważonego Rozwoju i Energii Francji, Ministerstwo Samorządu Lokalnego i Modernizacji Norwegii, Ministerstwo ds. Ochrony Środowiska Serbii i Federalny Urząd ds. Środowiska Szwajcarii.

Broszura pedagogiczna „Edukacja krajobrazowa dla szkół podstawowych” przedstawia podsumowanie wykonanych prac. Została ona wydana przez Panią Maguelonne Déjeant-Pons, Naczelnik Wydziału Krajobraz, środowisko i główne zagrożenia Rady Europy oraz Panią Susan Moller, asystentkę administracyjną Rady Europy, przy współdziałaniu Pani Veroniki Strilets, prawniczki na Uniwersytecie w Odessie (Ukraina), Pani Aurélie D. Majeldi, Pani Bénédicte Blaudeau i Pani Marie Boucher, ekspertek w dziedzinie nauk politycznych i stosunków międzynarodowych (Francja).

Rada Europy dziękuje Małgorzacie Opęchowskiej za uprzejmą korektę tłumaczenia niniejszej publikacji.

Działania przedstawione w tej broszurze mogą być realizowane w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej. Mają skłonić uczniów do zainteresowania się wieloma wymiarami krajobrazu, aby mogli stać się jego aktorami i bohaterami.

Maguelonne Déjeant-Pons
Sekretarz Wykonawcza
Europejskiej Konwencji Krajobrazowej

Wprowadzenie

Cel

Edukacja krajobrazowa ma na celu pobudzenie ciekawości i zainteresowania uczniów krajobrazem poprzez skłonieniem ich do:

- ▶ zastanowienia się, co rozumieją przez „krajobraz”: czy jest to miejsce, w którym mieszkają, czy inne miejsce?
- ▶ uwzględnienia krajobrazu wraz z jego wymiarem środowiskowym, społecznym, kulturowym i ekonomicznym, zarówno w przestrzeni, jak i w czasie;
- ▶ zrozumienia, że charakter krajobrazu wynika z działania i interakcji czynników naturalnych i / lub ludzkich;
- ▶ uznania krajobrazu za otwarty, stale ewoluujący system;
- ▶ zrozumienia wyzwań wynikających z ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu;
- ▶ uwzględnienia szczególnych wartości przypisywanych krajobrazowi przez zainteresowane strony i ludzi;
- ▶ wyobrażenia sobie, jaka może być ich rola, jako jednostek i członków społeczeństwa, w odniesieniu do krajobrazu, w kontekście zrównoważonej i harmonijnej ewolucji.

Metoda

Zajęcia dotyczą kilku przedmiotów i mogą być prowadzone w sposób interdyscyplinarny. Mogą odnosić się do każdego typu krajobrazu (naturalnego, półnaturalnego, wiejskiego, miejskiego lub podmiejskiego), bliskiego lub dalekiego. Mogą to być krajobrazy „codzienne”, krajobrazy uznane za niezwykle lub krajobrazy zdegradowane.

Zajęcia mogą być prowadzone na terenie szkoły lub poza nią. Uczniowie są szczególnie zmotywowani, gdy wykonują zajęcia na świeżym powietrzu. Mogą również przeszukiwać mediateki i przeprowadzać ankiety.

Zajęcia mogą być realizowane indywidualnie i w grupach. Udział członków rodziny uczniów lub innych osób często przyczynia się do wzbogacania dyskusji i wzmacniania relacji międzypokoleniowych.

Zajęcia odbywają się w pięciu sekwencjach pedagogicznych. Dotyczą one: percepcji krajobrazu; identyfikacji krajobrazu; analizy krajobrazu; refleksji nad krajobrazem; i opowiadania o krajobrazie.

Niektóre działania są inspirowane tradycyjnymi grami. Nauczyciele mogą dostosować je do kontekstu, w jakim są prowadzone.

I. Działania związane z postrzeganiem krajobrazu

Działania związane z postrzeganiem krajobrazu mają na celu zrozumienie krajobrazu poprzez zmysły, myśli i emocje.

Cele

- ▶ Obserwacja istotnych lub charakterystycznych aspektów krajobrazu, zarówno naturalnych, jak i wynikających z działalności człowieka.
- ▶ Rozważanie kwestii funkcjonalności i harmonii krajobrazu.
- ▶ Postrzeganie krajobrazu jako żywego środowiska, źródła inspiracji i kreatywności.

Wskazówki

- ▶ Zapewnij ciągłość zajęć prowadzonych na terenie szkoły i poza nią.
- ▶ Daj wystarczająco dużo czasu na ukończenie pracy indywidualnej przed kontynuowaniem pracy w grupie.

Działanie 1 – Widzenie krajobrazu

Cel

Postrzeganie krajobrazu poprzez wzrok.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, albo w klasie.

1 Kiedy

Przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupie.

Czas trwania

Od 20 do 60 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki. W klasie: wybór wizerunków różnych krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy).

Jak

Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką, wzdłuż której obserwują kształty i kolory krajobrazu. Rozpoznają kształty krajobrazu (sylwetki górskie, miasta, geometrię pól, kształty działek wiejskich, meandry rzek, drogi, ścieżki ogrodowe, zarysy brzegów, jezior itd.). Rysują krajobraz, odtwarzając obserwowane kształty i barwy.

W klasie uczniowie przyglądają się wizerunkom krajobrazów, aby zobaczyć, czy te o podobnych kształtach i kolorach są w rzeczywistości podobne, czy różne. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Wzrok umożliwia rozróżnienie krajobrazów o zróżnicowanej strukturze i dynamice poprzez uwzględnienie ich kształtów i kolorów.

Jasność zmienia się w zależności od pory dnia i pogody.

Po wstępnym wrażeniu estetycznym krajobrazu można odkryć jego różnorodne aspekty.

Działanie 2 – Słuchanie krajobrazu

Cel

Odbieranie krajobrazu poprzez słuch.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, albo w klasie.

1 Kiedy

Na zewnątrz, przez cały dzień (należy zadbać o to, aby dźwięki i hałasy były słyszalne). W klasie, przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują samodzielnie i w grupach.

Czas trwania

Od 20 do 60 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki. W klasie: nagrania dźwięków i odgłosów krajobrazów oraz wizerunki tych krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy).

Jak

Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką (z punktami odsłuchu) wzdłuż której mogą być słyszalne dźwięki i odgłosy (które są zróżnicowane stosownie do pory roku i pory dnia). Z zamkniętymi oczami liczą w ciszy ile dźwięków słyszą i zapamiętują je. Nagrywają je, by skomponować „pejzaż dźwiękowy”. Rysują krajobraz, żeby go zapamiętać.

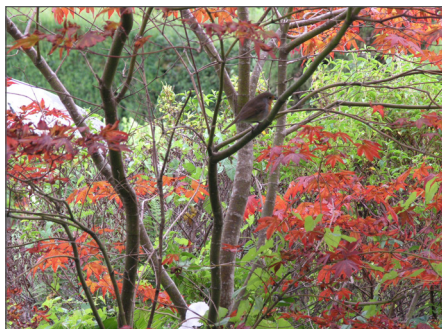
W klasie uczniowie słuchają nagrań dźwięków i odgłosów z różnych krajobrazów. Robią notatki na temat tego, co słyszą i rysują krajobraz, który wywołują dźwięki lub odgłosy. Sprawdzają, czy zwykle słyszy się je, czy nie, w określonych krajobrazach i biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Słuchanie daje informacje o krajobrazie. Podczas, gdy można łatwo usłyszeć hałas, jedynie uważne słuchanie pozwala odróżnić określone dźwięki.

Pejzaż dźwiękowy to połączenie dźwięków i odgłosów, które definiują środowisko. Każdy krajobraz ma określony pejzaż dźwiękowy.

Zwykle główne dźwięki i odgłosy dochodzące z krajobrazu wskazują na jego charakter.

Działanie 3 – Dotykanie krajobrazu

Cel

Postrzeganie krajobrazu przez dotyk.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz i w klasie.

1 Kiedy

Przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują samodzielnie i w grupach.

Czas trwania

Od 25 do 60 minut.

Sprzęt

Nieprzezroczyste torby (do zbierania elementów krajobrazu), szaliki do zawiązania oczu, kartonik (z wyciętym otworem), próbki elementów krajobrazu (naturalne i powstałe w wyniku ingerencji człowieka).

Jak

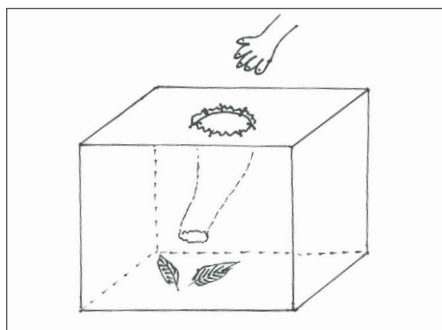
Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką wzdłuż której zbierają próbki naturalnych elementów krajobrazu (liście, kora, mech, porosty, kamyczki, piasek, muszle) i tych powstałych z ingerencji człowieka (kapsle od butelek, papier, torby plastikowe).

W klasie uczniowie wkładają te próbki do pudełka. Na zmianę z zawiązanymi oczami wkładają ręce do pudełka, aby wyjąć próbki. Próbują zidentyfikować poszczególne elementy, wyobrazić sobie, skąd mogą pochodzić (szyszka może być z lasu, mech z wilgotnego drewna, żwir ze ścieżki, muszle z plaży) i wyjaśnić dlaczego. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Kontakt z elementami naturalnymi, ciałem stałym (ziemia, kamień), cieciami (woda) lub gazami (powietrze) dostarcza informacji o krajobrazie.

Faktura, kształt i temperatura elementów krajobrazu kształtują krajobraz.

Działanie 4 – Wąchanie krajobrazu

Cel

Postrzeganie krajobrazu poprzez węch.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, albo w klasie.

Kiedy

Przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Notes, ołówek i kredki.

Jak

Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką, wykrywając zapachy, zarówno przyjemne, jak i nieprzyjemne. W swoim notatniku kreślą ścieżkę, którą podążają, zaznaczając miejsca, w których wykrywają zapachy (przedstawiając je za pomocą różnych kolorów). Opisują je, a następnie porównują z innymi zapachami. Wskazują, czy któreś z nich są nietypowe w danym miejscu (zanieczyszczenie w lesie) i czy trudno jest im zidentyfikować źródło (lotne związki organiczne). Badają, czy zapachy są bardziej intensywne w upale.

Jeśli zapach (nieprzyjemny lub przyjemny) jest intensywny, jego źródło będzie łatwe do zidentyfikowania (obornik może pochodzić ze stodoły, chemikalia z fabryki, stojąca woda ze zbiornika, zapach jedzenia z gastronomii, ryby z portu rybackiego, zapachy roślin, morskie powietrze z wybrzeża).

W klasie uczniowie komentują swoje doświadczenia i wyobrażają sobie, jak można wyeliminować niektóre nieprzyjemne zapachy, podczas gdy inne, przyjemne zapachy mogą zostać wzmocnione (pachnące rośliny). Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Zapachy wpływają pozytywnie lub niekorzystnie na postrzeganie krajobrazu. Pamięć węchowa odgrywa ważną rolę w życiu, a zapachy są często kojarzone z krajobrazami. Piękne krajobrazy stają się mniej atrakcyjne, jeśli wyczuwa się w nich nieprzyjemne zapachy.

Działanie 5 – Smakowanie krajobrazu

Cel

Postrzeganie krajobrazu poprzez smak.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, albo w klasie.

Kiedy

Przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 20 do 60 minut.

Sprzęt

Wizerunki krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy), jedzenie (surowe, gotowane, gotowe dania), talerze, tace, opaski na oczy, notesy, ołówki i kredki.

Jak

Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką, obserwując, czy można znaleźć jadalne dzikie rośliny, kwiaty, owoce lub uprawiane owoce i warzywa.

Na zewnątrz lub w klasie uczniowie kojarzą smaki z krajobrazami (które mogą być bliskie lub bardziej odległe). Po skosztowaniu jedzenia wyobrażają sobie, z jakiego krajobrazu może ono pochodzić (warzywo może pochodzić z gospodarstwa warzywnego, ryba z morza, jagoda z górskiego regionu, mięso z gospodarstwa, owoce z sadu, zboża z pola) i dlaczego (rodzaj gleby, klimat, metody uprawy). Mogą powtórzyć ćwiczenie z zawiązanymi oczami. Rysują swój obraz „smakowanych” krajobrazów i biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Postrzeganie smaku jest kwestią osobistą: jednym może smakować, a innym nie.

Rolnictwo wykorzystujące tradycyjne metody lub współczesną wiedzę z poszanowaniem jakości miejsc, umożliwia produkcję żywności wysokiej jakości przy jednoczesnym zachowaniu krajobrazu w sposób zrównoważony.

Działanie 6 – Czuć krajobrazu

Cel

Postrzeżenie krajobrazu poprzez myśli i emocje.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, albo w klasie.

1 Kiedy

Przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 20 do 45 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: mapy, notesy, ołówek i kredki, orientacyjna lista emocji. W klasie: wizerunki krajobrazu (zdjęcia, rysunki, obrazy), orientacyjna lista emocji.

Jak

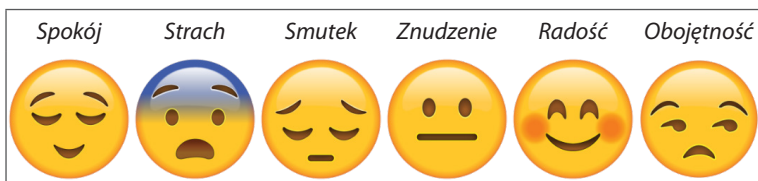
Na zewnątrz uczniowie spacerują, wskazując na mapie swoją ścieżkę i punkty obserwacyjne. Idą w ciszy, skupiając się na swoich myślach i emocjach. Robią notatki i przedstawiają swoje emocje symbolami. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

W klasie uczniowie wybierają wizerunki krajobrazów. Opisują je i szukają nagrań, próbek elementów naturalnych i powstałych w wyniku ingerencji człowieka, zapachów i pokarmów przywołujących te krajobrazy. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Chociaż krajobraz może wywoływać różne myśli lub uczucia w zależności od ludzi, często wywołuje podobne myśli i uczucia u wielu z nich.

Ponadto postrzeganie krajobrazu może się różnić w zależności od tego, czy jest on rozpatrywany w rzeczywistości, czy wirtualnie.

II. Działania związane z identyfikacją krajobrazu.

Działania związane z identyfikacją krajobrazu mają na celu opisanie i sklasyfikowanie krajobrazu, biorąc pod uwagę jego znaczące i charakterystyczne cechy.

Cele

- ▶ Uwzględnienie pojęcia skali w przedstawianiu cech krajobrazu, oszacowanie proporcji i zrozumienie, jak są skonfigurowane.
- ▶ Badanie struktury krajobrazu w celu zrozumienia, jak funkcjonuje.
- ▶ Zbadanie znaczących i charakterystycznych cech krajobrazu.

Wskazówki

- ▶ Zidentyfikuj obszary, które można uznać za codzienne, niezwykle i zdegradowane.
- ▶ Obserwuj różnorodność krajobrazów na różnych poziomach (lokalnym, regionalnym, krajowym, kontynentalnym, globalnym).
- ▶ Porównaj krajobrazy, aby zidentyfikować ich podobieństwa i różnice.

Działanie 7 – Co to jest?

Cel

Rozpoznanie cech krajobrazu, naturalnych (nieożywionych i ożywionych) oraz wynikających z ingerencji człowieka.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz lub w klasie.

1 Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Duration

Od 20 do 30 minut.

Sprzęt

Wizerunki krajobrazu (zdjęcia, rysunki, obrazy), kalka techniczna, zeszyty, ołówek i kolorowe kredki.

Jak

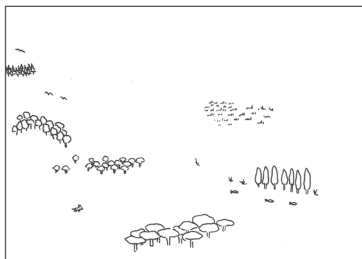
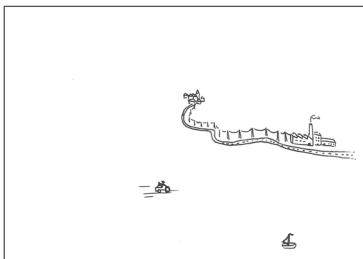
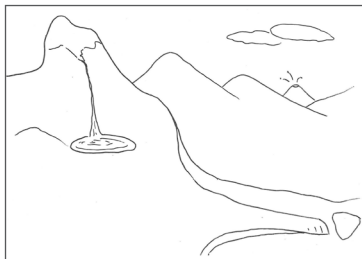
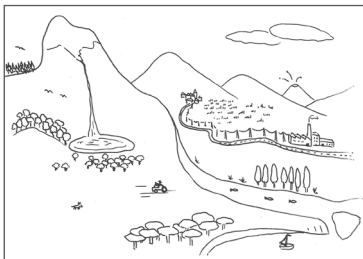
Na zewnątrz uczniowie rysują elementy krajobrazu, używając tylko trzech kolorów: jednego dla naturalnych cech nieożywionych, drugiego dla naturalnych cech ożywionych i trzeciego dla elementów wynikających z ingerencji człowieka. Mogą również używać symboli (kwadratu, koła i trójkąta, w zależności od tego, czy cechy są nieożywione, ożywione czy spowodowane działalnością człowieka). Kontynuują aktywność, licząc liczbę narysowanych cech danej kategorii. Obserwują miejsce, jakie każdy typ obiektu zajmuje w krajobrazie i uczestniczą w ogólnej dyskusji.

W klasie uczniowie oglądają wizerunki krajobrazu. Kopiają niektóre jego cechy (nieożywione, ożywione i wynikające z działalności człowieka) na trzech oddzielnych arkuszach kalki kreślarskiej. Nakładają na siebie te trzy arkusze, by przedstawić krajobraz, jako całość ze wszystkimi jego elementami. Kontynuują działanie, licząc ile cech ma każda kategoria. Patrzą, jakie miejsce w krajobrazie zajmują cechy danego typu i uczestniczą w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Struktura krajobrazu jest zbudowana z elementów naturalnych (nieożywionych i ożywionych), jak również z elementów będących rezultatem działań człowieka.

Ze względu na dominujące w nim cechy, krajobraz może być uważany za naturalny, półnaturalny, wiejski, miejski, czy podmiejski.

Działanie 8 – Czy to jest to, czym się wydaje być?

Cel

Obserwacja charakteru krajobrazu wynikającego z działania i interakcji czynników przyrodniczych i ludzkich.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz lub w klasie.

Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 20 do 30 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki, mapa ścieżki (na której wyszczególnione są punkty obserwacyjne). W klasie: wizerunki krajobrazu (zdjęcia, rysunki, obrazy), notesy, ołówek i kredki.

Jak

Na zewnątrz, uczniowie podążają ścieżką, obserwując, czy charakter krajobrazu wynika z działania czynników przyrodniczych (wzrost dzięki roślinności, strumienie pochodzące z naturalnego źródła) czy człowieka (pole roślin uprawnych, zurbanizowana dzielnica, skanalizowana rzeka). Badają współzależności między tymi czynnikami (rośliny pokrywające kamienny pomnik, aleja drzew posadzona wzdłuż brzegów rzeki, piasek wysypany w celu walki z erozją plaży). Biorą udział w ogólnej dyskusji.

W klasie uczniowie wykonują to samo ćwiczenie, opierając się na wizerunkach krajobrazów. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Krajobraz jest złożony, ponieważ jest wynikiem działania zarówno czynników naturalnych, jak i ludzkich. Krajobraz jest dynamiczny, ponieważ jest efektem interakcji między tymi czynnikami.

Działanie 9 – Inne, ale podobne

Cel

Zauważenie, że krajobrazy mogą różnić się wyglądem, ale posiadają podobny sposób funkcjonowania.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz lub w klasie.

Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie lub w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 120 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki, mapa ścieżki do podążania (na której są wyszczególnione punkty obserwacyjne). W klasie: wizerunki krajobrazu (zdjęcia, rysunki, obrazy), notesy, ołówek i kredki.

Jak

Na zewnątrz lub w klasie uczniowie sprawdzają, czy krajobrazy tego samego typu mają ogólnie porównywalny sposób funkcjonowania, mimo że są geograficznie odległe (krajobrazy miejskie: budynki, budynki administracyjne, biura, publiczne ogrody; krajobrazy wiejskie: łąki, pola, pojedyncze domy; krajobrazy nadmorskie: piasek, wydmy, mokradła; krajobrazy górskie: topografia, rzeźba terenu; krajobrazy tropikalne: gęsta roślinność; krajobrazy przemysłowe: hangary, fabryki, kopalnie; krajobrazy pustynne: piasek, oazy). Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

W życiu codziennym można zaobserwować różne typy krajobrazu, biorąc pod uwagę ich główne cechy.

Krajobrazy mogą różnić się wyglądem, zachowując ten sam tryb funkcjonowania.

Działanie 10 – Jeszcze trudniejsze

Cel

Klasyfikacja złożonych krajobrazów, składających się z kombinacji cech wynikających z ich naturalnego układu oraz będącej rezultatem działalności człowieka.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz lub w klasie.

1 Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 120 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki, mapa ścieżki do podążania (na której są wyszczególnione punkty obserwacyjne). W klasie: wizerunki krajobrazu (zdjęcia, rysunki, obrazy), notesy, ołówek i kredki.

Jak

Na zewnątrz uczniowie podążają ścieżką, na której mogą obserwować różnorodne złożone krajobrazy, składające się z kombinacji cech wynikających z ich naturalnej konfiguracji oraz z działalności człowieka. Obserwują dominację określonych cech, identyfikują najbardziej uderzające aspekty, opisują i klasyfikują krajobraz. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

W klasie uczniowie wykonują te same czynności, zaczynając od wizerunków złożonych krajobrazów (lokalnych lub odległych). Opisują je, identyfikują najbardziej uderzające aspekty, klasyfikują je i uczestniczą w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Ogólnie rzecz biorąc, krajobrazy, których naturalne i nadane przez człowieka znaczące lub charakterystyczne cechy wykazują tylko niewielką zmienność i które nie podlegają silnym czynnikom transformacji (naturalnym lub ludzkim), są łatwe do sklasyfikowania.

I odwrotnie, krajobrazy o zróżnicowanych cechach przyrodniczych i ludzkich, które podlegają znacznym czynnikom przemian (naturalnym lub ludzkim), są złożone i trudne do sklasyfikowania.

Krajobrazy, w których dominujące aspekty nie są bardzo zróżnicowane, mogą być przedmiotem różnych klasyfikacji, w zależności od tego, jak są postrzegane.

Działanie 11 – Blisko, czy daleko

Cel

Uwzględnienie pojęcia skali w klasyfikacji krajobrazów.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie i na zewnątrz.

Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 60 do 120 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: tektura, blok rysunkowy, nożyczki, klej, sztywne podpory (na których uczniowie mogą się opierać podczas rysowania), notesy, ołówek i kredki. W klasie: rysunki wykonane na zewnątrz.

Jak

W klasie, uczniowie wycinają z tektury ramki obserwacyjne o różnych rozmiarach i kształtach (kwadratowe, prostokątne, trójkątne, okrągłe).

Na zewnątrz, uczniowie badają krajobraz, dokonując jego pierwszej klasyfikacji. Następnie trzymają swoje ramki obserwacyjne na odległość wyciągniętej ręki, aby zbadać części tego krajobrazu. Sprawdzają, czy ich początkowa klasyfikacja jest nadal aktualna, czy też może się różnić w zależności od wybranego punktu widzenia (na przykład w kierunku mieszkań lub w kierunku lasu w pobliżu tych mieszkań) lub w zależności od rozmiaru lub kształtu ramki. Uczniowie rysują obserwowany przez swoje ramki krajobraz, odtwarzając kontur kadru.

W klasie, uczniowie przedstawiają wyniki swojej pracy, wskazując, czy dominują określone cechy krajobrazu. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Klasyfikacja krajobrazu musi obejmować pojęcie skali, biorąc pod uwagę proporcje między cechami krajobrazu.

Ten sam krajobraz można różnie sklasyfikować w zależności od wybranej skali i tego, czy jest postrzegany z bliska czy z daleka.

Podczas całego badania krajobrazu należy stosować tę samą skalę.

III. Działania związane z analizą krajobrazu

Działania analityczne mają na celu obudzenie ducha ciekawości i krytycznego myślenia o krajobrazie.

Cele

- ▶ Analiza wpływu i interakcji czynników naturalnych i ludzkich na krajobraz.
- ▶ Zbadanie geomorfologii krajobrazu i wzorców użytkowania gruntów (obszary naturalne, wiejskie, miejskie i podmiejskie).
- ▶ Badanie naturalnych cech przyrody nieożywionej i ożywionej oraz cech wynikających z ingerencji człowieka (znaki, ślady i pozostałości, konstrukcje, uprawy rolne i morskie) oraz ich wzajemnego oddziaływania.
- ▶ Zbadanie problemów wynikających z zanieczyszczenia środowiska (woda, gleba, powietrze, klimat).

Wskazówki

- ▶ Wyjaśnij wpływ czynników naturalnych i ludzkich oraz ich oddziaływania na dynamikę i przemiany krajobrazu.
- ▶ Weź pod uwagę, że krajobraz ewoluuje i zmienia się w czasie.
- ▶ Promuj rygor niezbędny w badaniach naukowych (metodyczne zbieranie wskazówek, jasne notatki, dokładne pomiary).
- ▶ Zachęcaj do pracy w grupach z podziałem zadań.

Działanie 12 – Wegetacja roślin

Cel

Zbadanie różnych typów wegetacji, by zrozumieć ich dynamikę.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz i w klasie.

Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 40 do 80 minut. Działania mogą być powtarzane w różnych typach krajobrazów.

Wymagany sprzęt

Sznurek, miarka, papier milimetrowy, zeszyty, ołówek i kredki.

Jak

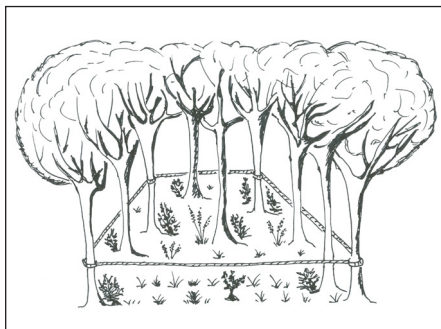
Na zewnątrz uczniowie pracują w małych grupach na wydzielonej sznurkiem działce o powierzchni kilku metrów kwadratowych. Liczą znalezione tam gatunki roślin, wyszukują ich nazwy, szukają sadzonek, szacują gęstość i wysokość roślinności oraz mierzą szerokość pni drzew. Robią notatki, zaznaczają na papierze milimetrowym, gdzie występują określone gatunki i rysują je.

Na zewnątrz lub w klasie uczniowie prezentują wyniki swoich badań, sprawdzając, czy roślinność jest bogata i zróżnicowana oraz czy różni się na różnych poletkach. Badają dynamikę wegetacji roślinności w danym krajobrazie i uczestniczą w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Zbiorowiska roślinne składają się z przedstawicieli kilku gatunków, wchodzących w interakcje z przedstawicielami tego samego gatunku, jak również różnych gatunków.

Wegetacja odgrywa ważną rolę w produkcji oraz ochronie gleb i próchnicy, obiegu dwutlenku węgla i produkcji tlenu.

Działanie 13 – Ślady zwierząt

Cel

Odkrywanie obecności różnych gatunków zwierząt na podstawie wskazówek i znaków.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz, potem w klasie.

1 Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Na zewnątrz, Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 40 do 60 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówek i kredki, rękawiczki, torby i pudełka (do zbierania próbek), etykiety (do identyfikacji). W klasie: lupa, blok rysunkowy.

Jak

Na zewnątrz, w małych grupach, uczniowie spacerują w ciszy, nasłuchując odgłosów zwierząt. Poszukują śladów przejścia (odciski łap) lub próbek pozostałości (pióra, sierść, pierze, odchody). Notują ich lokalizację, rysują je i zbierają próbki.

W klasie, uczniowie badają pobrane próbki i próbują wyśledzić na panelu ściennym ścieżkę, którą pokonują zwierzęta, aby znaleźć schronienie i pożywienie. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Chociaż nie zawsze są one łatwe do zobaczenia lub usłyszenia, w większości krajobrazów występują różne gatunki zwierząt, zwłaszcza jeśli jest tam woda.

Znajomość gatunków zwierząt pozwala zrozumieć, że degradacja krajobrazu ma negatywny wpływ na te gatunki.

W badaniach krajobrazu należy zmierzyć gęstość występowania najliczniej reprezentowanych gatunków i zidentyfikować gatunki endemiczne.

Działanie 14 – Ślad człowieka

Cel

Określenie wpływu człowieka na krajobraz.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz, potem w klasie.

Kiedy

Na zewnątrz, najlepiej rano. W klasie przez cały dzień.

Z kim

Uczniowie pracują w małych grupach, a następnie uczestniczą w ogólnej dyskusji.

Czas trwania

Od 40 do 80 minut na zewnątrz. 30 minut na przedstawienie wniosków w klasie.

Sprzęt

Na zewnątrz: notesy, ołówki i kredki, rękawiczki i torby (do zbierania śmieci).

Jak

Na zewnątrz uczniowie dzielą się na małe grupy i eksplorują kilka metrów wzdłuż ścieżki. Szukają śladów ludzi (mężczyzn, kobiet i dzieci) i śladów pojazdów (rowerów, wózków, motocykli, samochodów), a także odpadów (tektury, papieru, plastikowych toreb, butelek, puszek, kawałków szkła i tkanin, niedopałków papierosów). Zwracają uwagę na ich ilość, skąd pochodzą i wpływ, jaki wywierają na krajobraz. Rysują odciski stóp, ślady pojazdów lub śmieci.

Po powrocie do klasy uczniowie przedstawiają wyniki swoich badań. Oceniają poziom wykorzystania ścieżki i wpływ, jaki może to mieć na krajobraz. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Istoty ludzkie zmieniają krajobraz znacznie bardziej niż gatunki zwierząt i roślin. Od czasu rewolucji przemysłowej niewiele krajobrazów pozostało nienaznaczonych obecnością człowieka.

Pewne działania generują zanieczyszczenia i uciążliwości, które wpływają na krajobraz nie tylko z estetycznego, ale również funkcjonalnego punktu widzenia.

Działanie 15 – Co tu się dzieje?

Cel

Analiza działania i oddziaływania czynników naturalnych i ludzkich na krajobraz.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie.

Kiedy

O każdej porze w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Kilka 60-cio minutowych sesji.

Sprzęt

Tektura, ołówek, kredki, nożyczki.

Jak

Uczniowie wycinają 32 karty. Przygotowują dwie serie kart, które ilustrują rysunkami lub kolażami.

Karty w pierwszym zestawie (10 kart) są zatytułowane „Czynniki transformacji”. Reprezentują czynniki przekształcania krajobrazu, które są albo naturalne (wiatr, przypływ, erupcja wulkanu), albo spowodowane działalnością człowieka (budowa infrastruktury, ruch samochodowy), albo są zarazem pochodzenia naturalnego i ludzkiego (erozja, zmiana klimatu).

Karty z drugiej serii (22 karty) zatytułowane są „Krajobraz przed i po”. Pary kart przedstawiają ten sam krajobraz przed i po transformacji. Kształty, kolory i rzeźba elementów krajobrazu mogą się różnić (na przykład: ugor i to samo pole po uprawie; pole w stanie naturalnym i to samo pole przecięte autostradą; winorośl latem, a następnie zimą; las liściasty latem, potem zimą; las przed i po pożarze; naturalna plaża i ta sama plaża, która stała się mariną; mała wioska i ta sama wioska, która stała się miastem; miasto przed i po erupcji wulkanu).

Karty są tasowane i rozdawane. Jeden z uczniów wyklada na stół kartę z serii „Krajobraz przed i po”. Odpowiada na nią uczeń, który ma kartę do pary. Uczniowie sprawdzają, czy mają w ręku kartę „Czynnik transformacji”, która może wyjaśnić przemianę danego krajobrazu. Ten, kto zagra nią jako pierwszy i wyjaśni, dlaczego krajobraz został przekształcony, wygrywa parę kart „Krajobraz przed i po”. Zwycięski uczeń odkłada kartę „Czynnik przemiany” i dobiera nową kartę. Uczeń, który zgromadzi najwięcej par kart „Krajobraz przed i po”, wygrywa. Po zakończeniu gry, uczniowie tasują karty i ponownie je rozdają.

Podstawowe pojęcia

Krajobraz ulega przekształceniom pod wpływem własnej dynamiki, a także czynników przyrodniczych i ludzkich, które w nim działają i nań oddziałują.

Chociaż krajobraz zmienia się z każdą porą roku i na przestrzeni lat, generalnie pozostaje podobny.

Jeśli przekształcenie krajobrazu jest takie, że nie można go zregenerować ani przywrócić, krajobraz ten na pewno się zmieni.

Działanie 16 – Co powstaje najpierw?

Cel

Zbadanie, jak naturalne elementy przyrody nieożywionej zmieniają krajobraz.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Najlepiej na zewnątrz, wzdłuż płytkiego strumienia. W szkole, na placu zabaw.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują w grupach.

Czas trwania

Od 60 do 80 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: kawałek metalu do skrobania kamieni, rozcieńczony kwas solny (do użycia tylko przez nauczyciela). W szkole: miska, ziemia, konewka, kamienie, kawałek metalu do skrobania kamieni, rozcieńczony kwas solny (do użycia tylko przez nauczyciela).

Jak

Na zewnątrz, nad strumieniem, uczniowie wrzucają do wody trzy przedmioty (na przykład liść, kawałek kory i małą gałąź). Porównują ich prędkość i obserwują, gdzie się zatrzymują (inne elementy niesione przez strumień prawdopodobnie będą się gromadzić w tym samym miejscu). Obserwują siłę wody i jej dynamikę (erozja, transport osadów i nasion, zmiany zakoli rzek).

Uczniowie kontynuują zajęcia, zbierając kilka kamieni o różnych kształtach i o różnym składzie. Badają je, sprawdzają ich twardość (zeskrobując je kawałkiem metalu), a następnie słuchają dźwięku, który wydają, gdy wchodzi w kontakt z innym elementem. Badają, czy niektóre kamienie (piaskowiec, wapień) są zużyte i czy deszcz i wiatr zniszczyły te bardziej miękkie. Nauczyciel może przeprowadzić test, umieszczając kroplę rozcieńczonego kwasu solnego na kawałku kamienia, aby sprawdzić, czy się rozpuszcza. Uczniowie uczestniczą w ogólnej dyskusji.

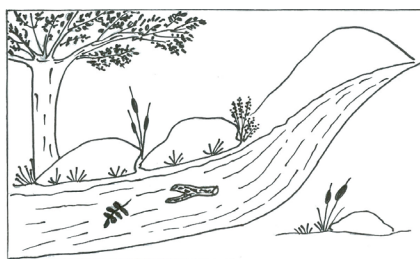
Jeśli ćwiczenie jest realizowane w szkole, uczniowie próbują zrobić na placu zabaw strumień, aby obserwować siłę wody i jej dynamikę. Badają także naturę i skład kamieni. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Woda i wiatr kształtują rzeźbę krajobrazu.

Woda wywiera znaczną siłę. Niewielki strumień może obrócić koło młyńskiego.

W zależności od swojej natury, odporności i przepuszczalności, skała wytwarza różne rodzaje gleby.

Działanie 17 – Magia krajobrazu

Cel.

Odkrywanie, jak zmienia się krajobraz z biegiem czasu.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

Na zewnątrz, potem w klasie.

Kiedy

O każdej porze roku.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Stare i najnowsze dokumenty dotyczące obszaru miejskiego i jego otoczenia (fotografie, ryciny, obrazy, filmy dokumentalne, filmy, artykuły ze starych gazet lub innych pism), kalka kreślarska, rolka papieru do rysowania, zeszyty, ołówki i kredki.

How

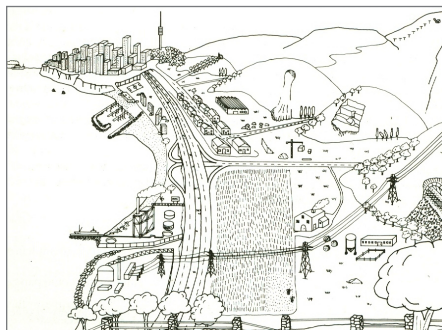
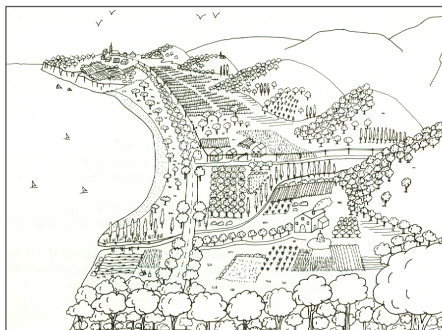
Uczniowie porównują znany krajobraz ze jego dawnym wizerunkiem. Jeśli zauważą, że krajobraz się zmienił, analizują czynniki, naturalne i ludzkie, które spowodowały zmianę. Badają i sprawdzają archiwalia.

Uczniowie przedstawiają krajobraz z dwóch różnych epok, ale z tego samego punktu widzenia. Rysują (na kalce kreślarskiej) zarys krajobrazu z przeszłości, a następnie (na innym arkuszu kalki kreślarskiej) zarys krajobrazu, którym się stał. Nakładają dwa arkusze, aby sprawdzić, czy kontury się różnią. Identyfikują główne przemiany (domy, drogi, place, pola) i przygotowują panel ścienny, na którym je przedstawiają. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Krajobraz jako system nie jest statyczny, ale dynamiczny.

Zmienia się w czasie, w zależności od współdziałających czynników naturalnych i ludzkich.

IV. Działania związane z refleksją nad krajobrazem

Działania związane z refleksją nad krajobrazem mają na celu promowanie umiejętności wyciągania wniosków dotyczących dynamiki i oddziaływania, które modyfikują krajobraz, w celu sformułowania opinii.

Cele

- ▶ Identyfikacja naturalnych i ludzkich czynników transformacji krajobrazu.
- ▶ Identyfikacja dawnej i aktualnej wiedzy w celu ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu.
- ▶ Organizowanie spotkań z zainteresowanymi stronami i z ludnością z danego terytorium.
- ▶ Ocena zidentyfikowanych krajobrazów z uwzględnieniem przypisanych im wartości.

Wskazówki

- ▶ Zastosuj zdobytą wiedzę, przeprowadzając eksperymenty, czerpiąc inspirację z prawdziwych sytuacji.
- ▶ Rozwijaj umiejętności uczniów w zakresie formułowania hipotez, a także tworzenia kreatywnych, ale realistycznych propozycji.
- ▶ Upewnij się, że uczniowie są świadomi, że gry (zwłaszcza gry wideo) są symulacjami rzeczywistości, a nie rzeczywistością. W prawdziwym świecie nie zawsze można „coś zrobić i potem to cofnąć”, jak w przypadku magicznej tabliczki lub komputera.

Działanie 18 – Zaplanuj teren!

Cel

Zrozumieć złożoność planowania przestrzennego.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie lub na placu zabaw.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Tektura, nożyczki, klej, plastelina, korek, rolka papieru kreślarskiego, karton (do zrobienia modelu).

Jak

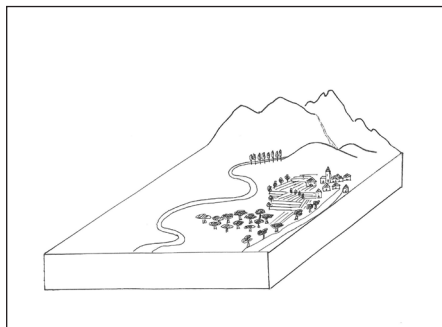
Uczniowie wymyślają sposób na przedstawienie ludzkiej działalności na danym obszarze. Na panelu ściennym (lub na modelu) zaznaczają lokalizację niezbędnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, domów, placów, parków i ogrodów, obszarów rolniczych, hodowlanych i rybackich, a także lokalizację siedlisk niezbędnych do ochrony przyrody oraz korytarze lądowe i wodne.

Wycinają z kartonu figurki przedstawiające elementy i cechy krajobrazu, zarówno naturalne (rzeki, skały, drzewa, rośliny, zwierzęta), jak i powstałe w wyniku ingerencji człowieka (szkoły, domy, teatry, muzea, boiska sportowe, sklepy, fabryki, szpitale, kamieniołomy). Umieszczają i przyklejają te figurki na panelu ściennym (lub na modelu). Wskazują nazwy ulic, placów, budynków, drzew i innych elementów lub obiektów oraz uczestniczą w ogólnej dyskusji

Kluczowe pojęcia

Planowanie przestrzenne dotyczy sposobów wpływania przez sektor publiczny na rozmieszczenie ludzi i działań w przestrzeni w różnej skali, a także na lokalizację różnych infrastruktur, obszarów rekreacyjnych i przyrodniczych.

Planowanie krajobrazu oznacza zdecydowane, wybiegające w przyszłość działania mające na celu poprawę, przywrócenie lub tworzenie krajobrazów.

Działanie 19 – Jak myślisz, co się stanie, gdy...?

Cel

Przewidzieć, jak będzie z czasem ewoluował krajobraz.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują w małych grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Brystol i miękki papier, wizerunki krajobrazów (fotografie, rysunki, obrazy), ołówki i kredki.

Jak

Każda grupa uczniów wybiera jakiś krajobraz (na przykład swoje sąsiedztwo, wjazd do miasta, obszar wiejski). Buduje bączka i na każdym z jego boków przedstawia czynniki naturalne i ludzkie, które mogą przekształcić ten krajobraz (powódź, erozja, budowa nowej dzielnicy, utworzenie parku, ocieplenie atmosfery).

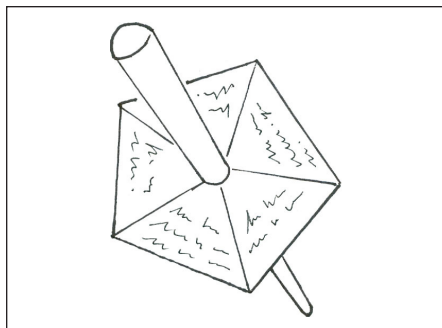
Uczniowie obracają bączka na blacie biurka, a gdy się zatrzyma, badają czynnik przekształcający krajobraz występujący na tej części, która spoczywa na biurku. Wyjaśniają, jakie mogą być konsekwencje, gdyby doszło do tej transformacji. Opracowują scenariusze ewolucji i formułują propozycje ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Krajobraz z czasem podlega zmianom, w zależności od oddziaływania czynników naturalnych i / lub ludzkich.

Podjęcie decyzji dotyczących krajobrazu musi się opierać na zrozumieniu procesów leżących u podstaw zmian krajobrazu.

Złożone krajobrazy mogą zmieniać się nieodwracalnie pod wpływem silnego oddziaływania.

Działanie 20 – Ty decydujesz

Cel

Decydować o ochronie i planowaniu krajobrazu oraz o zarządzaniu nim.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują w grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Informacje i dane o krajobrazie zebrane w terenie, od mieszkańców, w bibliotekach lub w Internecie (mapy, zdjęcia i zdjęcia lotnicze).

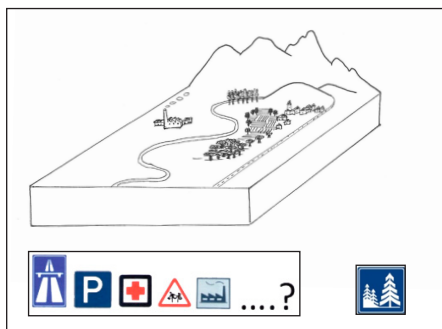
Jak

Uczniowie badają kontrowersyjne projekty, prawdziwe lub fikcyjne, dotyczące krajobrazów (np. budowa autostrady, linii kolejowej, tamy, dużego parkingu przy wjeździe do wsi, eksploatacja kopalni, budowa hipermarketu, rozbiórka budynków, zmiana parku przyrody lub stanowiska archeologicznego). Odgrywają role, broniąc różnych punktów widzenia (na przykład mogą rozważyć kilka opcji w kwestii podjęcia decyzji o lokalizacji szpitala: ogród ze stuletnimi drzewami, nieużywana fabryka na obszarze dziedzictwa kulturowego, stosunkowo nieproduktywne pole uprawne na obszarze podmiejskim). Każdy uczeń broni swojego punktu widzenia (ekolog może sprzeciwić się budowie szpitala w ogrodzie, obrońca dziedzictwa przemysłowego może sprzeciwić się wyburzeniu fabryki, drobny producent może odmówić utraty żyznej gleby). Uczniowie analizują dostępne opcje i dokonują wyborów. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Rozbieżne interesy często utrudniają podejmowanie decyzji dotyczących krajobrazu.

Cele w zakresie jakości krajobrazu umożliwiają właściwym organom publicznym uwzględnienie dążeń społeczeństwa w odniesieniu do cech otaczającego ich krajobrazu.

V. Działalność sprawozdawcza dotycząca krajobrazu

Działalność sprawozdawcza dotycząca krajobrazu ma na celu nauczenie się, w jaki sposób należy przedstawiać wyniki pracy związanej z krajobrazem.

Cele

- ▶ Informowanie o istotnych lub charakterystycznych cechach krajobrazu.
- ▶ Wyznaczanie ścieżek, którymi należy podążać przez krajobraz.
- ▶ Przedstawienie zebranych informacji i wypowiedzi dotyczących krajobrazu.
- ▶ Nawiązywanie do dokonań artystycznych (literackich, wizualnych, muzycznych, teatralnych, kinematograficznych).

Wskazówki

- ▶ Zachęcaj uczniów do dzielenia się wynikami swoich badań.
- ▶ Używaj różnych środków wyrazu (pisemnego, ustnego, graficznego, plastycznego, dźwiękowego, mowy ciała), aby przedstawić i przywołać krajobraz.
- ▶ Naucz się komunikować i debatować (najpierw bez pomocy środków audiowizualnych, a potem przy ich użyciu).
- ▶ Zaangażuj uczniów w wydarzenia krajobrazowe i promuj wymianę doświadczeń.

Działanie 21 – Ścieżka krajobrazowa

Cel

Przedstawienie charakterystycznych aspektów krajobrazu.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie i na zewnątrz.

1 Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w małych grupach.

Czas trwania

Od 30 do 60 minut w dwóch sesjach.

Sprzęt

Mapa oraz wizerunki krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy), kalka kreślarska, ołówek, kredki.

Jak

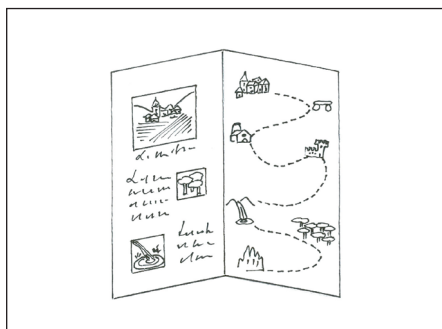
W klasie uczniowie projektują ścieżkę krajobrazową. Wyznaczają trasę na mapie, wskazując punkty postoju i czas potrzebny na jej pokonanie. Przygotowują wyjaśnienia dotyczące krajobrazu, które można podać na każdym z tych przystanków. Wyniki swojej pracy przedstawiają swoim rodzinom i szerszej publiczności.

Na zewnątrz oprowadzają po tej ścieżce niewielką grupę osób (swoje rodziny i inne osoby) i na każdym przystanku przedstawiają przygotowane wyjaśnienia.

Kluczowe pojęcia

Krajobraz stanowi przestrzeń niezbędną dla dobrego samopoczucia i zdrowia, zarówno fizycznego (spacery, wypoczynek, sport), jak i psychicznego (kontemplacja, inspiracja).

Podążanie istniejącą ścieżką pozwala spacerowiczowi dostrzegać krajobraz bez niszczenia go.

Działanie 22 – Nasz krajobraz

Cel

Zdawanie relacji z tego, w jaki sposób postrzegamy krajobraz.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie i na zewnątrz.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia.

Z kim

Uczniowie pracują w małych grupach.

Czas trwania

Kilka sesji od 30 do 60 minut.

Sprzęt

Na zewnątrz: rejestrator dźwięku, papier, ołówek i kredki, zeszyty, mapa. W klasie: blok rysunkowy, ołówek i kredki.

Jak

W klasie uczniowie przygotowują ankietę zawierającą pytania dotyczące krajobrazu, który znają.

Przykładowe pytania:

- ▶ Które części terenu i cechy krajobrazu preferujesz (lub najmniej lubisz)? Dlaczego?
- ▶ Jakie są najbardziej znaczące lub charakterystyczne cechy krajobrazu (i najmniej znaczące lub charakterystyczne)? Dlaczego?
- ▶ Czy znasz historię tego terenu?
- ▶ Czy chcesz odbudować lub przywrócić niektóre cechy, czy części tego krajobrazu?
- ▶ Czy znasz dzieło sztuki z nim związane (literaturę, malarstwo, utwór muzyczny, film)?
- ▶ Czy znasz jakieś tradycje lub zwyczaje związane z tym krajobrazem (kuchnia, taniec, imprezy, gry?)?

- ▶ Czy znasz jakieś umiejętności (budowa domów lub kamiennych murów, metody uprawy, sadzenie i pielęgnacja drzew) lub rzemiosło (garncarstwo, haft) z nim związane?
- ▶ Jaka tradycyjna wiedza (budowa domów, kamiennych murów, metody uprawy, sadzenia i pielęgnacji drzew) lub rzemiosło (garncarstwo, haft) są Twoim zdaniem związane z tym krajobrazem? Jaką aktualną wiedzę możesz przytoczyć?

Na zewnątrz uczniowie zadają pytania swoim rodzinom lub innym osobom.

W klasie uczniowie analizują odpowiedzi, a następnie sprawdzają, czy wyniki ankiety doprowadziły ich do zmiany postrzegania krajobrazu. Biorą udział w ogólnej dyskusji.

Kluczowe pojęcia

Krajobrazy wpływają na sposób, w jaki ludzie i społeczności myślą, żyją i działają.

Krajobrazy noszą ślady adaptacji ludzi i społeczności do ich środowiska.

Działanie 23 – Mój album krajobrazu

Cel

Przedstawienie, wymiana i porównanie informacji o krajobrazie.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, edukacja obywatelska..

Gdzie

W klasie.

Kiedy

Przez kilka sesji o dowolnej porze dnia.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Działanie może trwać jeden semestr lub cały rok.

Sprzęt

Wizerunki krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy), zeszyty, ołówek i kredki, klej.

Jak

Każdy uczeń przygotowuje album, dowolnie wybierając sposób jego prezentacji i zilustrowania. Uczniowie przedstawiają własne odkrycia, wrażenia, refleksje na temat krajobrazu i formułują propozycje w zakresie jego ochrony, zarządzania nim i planowania. Wyniki swojej pracy prezentują rodzinom lub szerszej publiczności.

Uczniowie tworzą gazetę o krajobrazie lub prezentację audiowizualną, mającą na celu podzielenie się wynikami swoich działań z uczniami z innych szkół, blisko lub daleko.

Kluczowe pojęcia

Znajomość krajobrazu wymaga wielu dyscyplin.

Dzielenie się wiedzą wzbogaca i sprzyja otwartości.

Działanie 24 – Taki jest mój krajobraz

Cel

Zachęcanie do przedstawiania i komunikowania informacji na temat krajobrazu.

Przedmioty

Przyroda i technika, historia, geografia, języki, matematyka, plastyka, wychowanie fizyczne, edukacja obywatelska.

Gdzie

W klasie.

Kiedy

Kiedykolwiek w ciągu dnia. Może to być 20 października, Międzynarodowy Dzień Krajobrazu Rady Europy.

Z kim

Uczniowie pracują indywidualnie i w grupach.

Czas trwania

Kilka sesji o różnym czasie trwania.

Sprzęt

Wizerunki krajobrazów (zdjęcia, rysunki, obrazy), przybory graficzne lub do rysowania, instrumenty muzyczne, mapy.

Jak

Uczniowie organizują „Dzień Krajobrazu”, na który zapraszają nauczycieli, swoje rodziny i jeśli to możliwe, szerszą publiczność. Przygotowują wystawę (panele ścienne, makiety, album krajobrazowy), a także prezentację (spektakle, skecze, odgrywanie ról, recytacja wierszy lub czytanie informacji uzyskanych z wywiadów, nagrania audiowizualne).

Upewniają się, że znają historię i położenie geograficzne swojej szkoły. Przygotowują wejście do szkoły, swoją salę lekcyjną, a także plac zabaw na powitanie gości.

Kluczowe pojęcia

Zainteresowanie krajobrazem pomaga promować jego ochronę, zarządzanie i planowanie.

Prezentacja i przekazywanie informacji o krajobrazie sprzyja świadomości jego wartości i roli.

Wniosek

Naturalny krajobraz jest żywy, o niezwyklej różnorodności i pięknie. Na przestrzeni wieków kształtowali go ludzie, powodując jeszcze większą różnorodność. Należy jednak wziąć pod uwagę konsekwencje, jakie z czasem mogą mieć zbyt szybkie i radykalne przemiany.

Rozwój rolnictwa, leśnictwa, technik produkcji przemysłowej i mineralnej oraz planowania regionalnego, urbanistyki, transportu, infrastruktury, turystyki i rekreacji oraz na bardziej ogólnym poziomie, zmiany w gospodarce światowej w wielu przypadkach rzeczywiście przyspieszają transformację krajobrazów.

Niektóre kultury mogą mieć swoją własną unikalną koncepcję krajobrazu, ale wszystkie odnoszą się do pojęć jakości życia i środowiska życia. Dlatego konieczne jest dalsze dbanie o krajobraz.

Sales agents for publications of the Council of Europe

Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services
c/o Michot Warehouses
Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons
BE-1600 SINT PIETERS LEEUW
Fax: + 32 (0)2 706 52 27
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: + 420 2 424 59 204
Fax: + 420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskæft 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: + 45 77 66 60 00
Fax: + 45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: + 358 (0)9 121 4430
Fax: + 358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
<http://book.coe.int>

Librairie Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
<http://www.librairie-kleber.com>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obbroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correiros 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: + 7 495 739 0971
Fax: + 7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: + 44 (0)870 600 5522
Fax: + 44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

Konwencja Krajobrazowa Rady Europy stanowi, że jej strony zobowiązują się do promowania kursów szkolnych w zakresie wartości krajobrazu oraz kwestii związanych z jego ochroną, zarządzaniem i planowaniem, w odpowiednich obszarach tematycznych.

Ta broszura pedagogiczna *Działania edukacyjne o krajobrazie dla szkół podstawowych*, ma na celu wzbudzenie ciekawości i zainteresowania uczniów krajobrazem poprzez zachęcenie ich do zastanowienia się nad tym co rozumieją przez pojęcie „krajobraz” i do rozważenia go w kontekście środowiskowym, społecznym, kulturowym i ekonomicznym, zarówno w przestrzeni, jak i czasie.

Ćwiczenia mogą skłonić uczniów do wyobrażenia sobie, jaka może być ich rola jako jednostek i członków społeczeństwa w aktywnym angażowaniu się w krajobraz.

Działania te mogą być realizowane w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej.

Rada Europy to wiodąca na kontynencie organizacja praw człowieka. Ma 47 państw członkowskich, w tym 28 członków Unii Europejskiej. Wszystkie państwa członkowskie Rady Europy przystąpiły do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, traktatu stworzonego po to, by chronić prawa człowieka, demokrację i rządy prawa. Europejski Trybunał Praw Człowieka nadzoruje implementację Konwencji w państwach członkowskich.

www.coe.int

<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-8836-6
8,50€/17\$US

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE